

Toespraak van burgemeester Ron König (alleen het gesproken woord geldt)

Gelegenheid: Dodenherdenking

Datum: 4 mei 2022

Dames en heren, jongens en meisjes,

4 mei is de dag waarop we de doden gedenken. De Tweede Wereldoorlog is elk jaar weer langer geleden. Mensen die er uit eigen ervaring over kunnen vertellen, zijn mensen van de dag geworden. Een oorlog, dat is iets van lang geleden, ...dachten wij. En ineens is het zo dichtbij, nu op ons eigen continent weer gevochten wordt. We hielden het niet voor mogelijk, en toch is het zo. We zien de verschrikkingen, de ontredde. Net als toen. Oorlog blijkt, ook in Europa, van alle tijden.

Vandaag, op 4 mei, staan we stil bij de offers die toen gebracht zijn voor onze vrijheid. Gelukkig kan dat weer na twee corona-jaren. Dat we elkaar in vrijheid en in verbondenheid kunnen ontmoeten, verhalen kunnen delen, kunnen herdenken – dat is een groot goed.

We danken onze vrijheid aan degenen die vchten tegen de bezetter, aan de Canadezen. Dankzij de inspanningen van Welcome Again Veterans, hebben we de afgelopen decennia veel Canadezen in Deventer ontvangen. En we staan ook stil bij degenen die we nooit hebben kunnen ontvangen. Omdat ze gesneuveld zijn, het leven hebben gelaten voor onze vrijheid.

Dames en heren, jongens en meisjes, vandaag herdenken we alle mensen, zowel burgers als militairen, die in het Koninkrijk der Nederlanden en in Nederlands-Indië of waar ook ter wereld, zijn omgekomen sinds het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog, in oorlogssituaties en bij vredesmissies.

En we staan stil bij de Holocaust - de vervolging van miljoenen mensen door de nazi's. Naast de Joden, die het zwaarst werden getroffen, zijn dat de 'vergeten groepen': Jehovah's getuigen, homoseksuelen, Roma, Sinti en gehandicapten. En ook communisten, vrijmetselaars, geesteszieken en wat men a-socialen noemde. Nog steeds een onvoorstelbaar en onverteerbaar hoofdstuk uit onze geschiedenis.

Daarnaast denken wij met respect aan de mensen die tijdens de Tweede Wereldoorlog zich verzetten tegen ongelijkheid en onderdrukking. Mensen die hun eigen leven in de waagschaal stelden om anderen te helpen. Veel Deventenaren hebben daden van verzet gepleegd. Ik noem het Twentol-drama; waarbij net voor de bevrijding zeven jonge verzetsstrijders om het leven kwamen. Anderen zijn "zomaar" getroffen. Zoals Pieter Hidma, tijdens een bombardement in 1944. En zoals Jan Hurkens, die op de Bevrijdingsdag van Deventer anderen voor liet gaan in de schuilkelder om vervolgens te worden gedood door een schot in zijn rug.

Van de doden die wij gedenken, hebben we nauwelijks beelden. Wij hebben vaak alleen hun verhalen. Verhalen die verstommen als wij ze niet blijven vertellen.

Ook moeten we vertellen over de manier waarop overheden tijdens en na de Tweede Wereldoorlog zijn omgegaan met eigendommen van Joden. Het huidige gemeentebestuur van Deventer heeft onderzoek laten doen door de Radboud Universiteit naar de rol van onze gemeente daarbij. Uit het onderzoek kwamen geen aanwijzingen naar voren dat de toenmalige gemeenten Deventer, Diepenveen en Bathmen onteigend Joods vastgoed hebben gekocht.

Tegelijkertijd constateren we dat de bestuurders van die tijd en de medewerkers van de uitvoerende diensten van de gemeenten de bezetter wél hebben ondersteund bij de uitvoering van anti-Joodse maatregelen. Dat gebeurde in Deventer op dezelfde wijze als in de rest van Nederland. En dat is pijnlijk, dat schuurt. En het geeft te denken. Wat zouden wij hebben gedaan in die omstandigheden?

Dat de lokale overheid tekortschoot in de bescherming van de eigen bevolking, is wrang. De eerste en de belangrijkste taak van een gemeentebestuur is het beschermen van haar inwoners. En juist daarin

schoten de gemeenten in de Tweede Wereldoorlog tekort.

We staan vandaag op het bijna geheel vernieuwde Grote Kerkhof, tussen jonge bomen. Dat is een teken van hoop. Natuur voert geen oorlog, alleen mensen doen dat. En alleen mensen kunnen oorlog stoppen. Stilstaan bij wat we niet meer willen en het herdenken van onze doden, hoort daarbij. Wat mij betreft blijft het niet bij herdenken; we moeten ook dóén.

Het is goed dat Deventer vluchtelingen opvangt. Van dichtbij, uit Oekraïne, en van ver weg uit Syrië, of Afghanistan.

Beste Deventenaren, vrijheid is een waardevol goed. Je kunt alles hebben wat je hartje begeert, maar wat is dat waard als je niet vrij bent? Voor onze vrijheid hebben mensen gestreden en hun leven gegeven.

Laten we dat nooit vergeten.
